

REFERENCES

1. Ministry of Regional Development, Construction, Housing and Communal Services of Ukraine, available at: <http://www.minregion.gov.ua/index.php?category=tp-stat> (ukr).
2. Statistical bulletin "The main indicators of water supply in Ukraine by 2013" (2014), *State Statistics Service of Ukraine*, Kyiv, 18 p. (ukr).
3. Brazhnikova L. N. (2010), Strategic financial management enterprises of housing and communal services, *Yugo-Vostok*, Donetsk, 499 p. (rus).
4. Zapatrina I. V., Lebeda T. B. (2012), Housing and communal services: prospects of reformation, *Economy of Ukraine*, 10, pp. 34-44 (ukr).
5. Mostert E. (2001), Cost and financing of Dutch water management, Sintra Conference proceeding: "Pricing water; Economics, Environment and Society", Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg, pp. 319-322 (engl).
6. Babak A. V. (2012), Features of determining the regulatory asset base for pricing goals in the field of heating in Ukraine, *Economy of Ukraine*, 12, pp. 51-64 (ukr).
7. Poluyanov V. P., Kulikov S. G. (2011), Tariff policy of municipal heat supply companies, *Yugo-Vostok*, Donetsk, 276 p. (rus).
8. Titiaiev V. V. (2012), Problematic questions formation of the cost housing and communal services, *Biznes-Inform*, 9, pp. 190-193 (ukr).
9. Bulieiev I., Briukhovetska N. (2013), Organizational and economic provision of development of urban agglomerations, *Skhid*, 6 (126), pp. 39-45, available at: <http://skhid.com.ua/article/view/20466/18371> (ukr).
10. Mykhnenko V., Turok I. (2008), European Cities - Patterns of Growth and Decline, 1960-2005, *International Planning Studies*, 13, pp. 31-42 (engl).
11. Phelps N., Ozawa T. (2003), Contrasts in agglomeration: proto-industrial, industrial and post-industrial forms compared, *Progress in Human Geography*, 27(5), pp. 583-604 (engl).
12. Territorial Development in Ukraine: development of agglomerations and subregions (2012), U.S. Agency for International Development USAID) under the «Local Investment and National Competitiveness», Kyiv, pp. 11-132 (ukr).

© Градобоева Єлизавета

Надійшла до редакції 30.04.2015

УДК 338.2: 336.143

ГРІНЕВСЬКА СВІТЛАНА,

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник

відділу економічних проблем соціальної політики

Інституту економіки промисловості НАН України

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті розглянуто проблеми управління фінансовими соціальними ресурсами. Запропоновано модель взаємозв'язків процесів фінансового забезпечення гідного рівня життя населення. Визначено, що державний бюджет є одним із головних інструментів державного регулювання економічних процесів забезпечення якості життя населення. Означено напрями вдосконалення державного регулювання фінансовими ресурсами соціального розвитку.

Ключові слова: управління; бюджет; фінансові ресурси; соціальний розвиток.

Постановка проблеми. Забезпечити сталий розвиток та сформувані соціальний потенціал для підвищення якості життя населення зобов'язана фінансова політика, яка на державному та регіональному рівнях, використовуючи відповідні механізми реалізації, має забезпечувати вирішення соціальних проблем.

Аналіз досліджень. Дослідженню проблем взаємодії фінансової та соціальної політики присвячені праці ряду провідних науковців (Ч. Кіндлбергер [1], Р. Манделл [2], К. Рейнхарт [3], С. Фішер [4], М. Фрідмен [5], О. Василик [6], Ю. Пасічник [7], Ю. Пахомов [8], А. Ахієзер [9], Е. Сороко [10], І. Прангішвілі [11]), у яких висвітлено різні аспекти взаємодії фінансово-еко-

номічної та соціальної сфер, зокрема пов'язані з державним фінансовим забезпеченням якості життя населення.

Метою статті є дослідження проблем управління національною економікою через бюджетне фінансування соціально-економічного розвитку, зокрема, бюджетного забезпечення якості життя населення шляхом ефективного використання наявних державних фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Рівень життя є вищим у тих країнах, де економіка більш ефективна, отже, на результативність реалізації заходів із забезпечення високої якості життя та на економічне зростання без-

посередньо впливає бюджетне соціальне фінансування. Наявність дефіциту й державного боргу лімітує витрати на поточні потреби, у тому числі, пов'язані із соціальним розвитком. Важливою характеристикою бюджету з точки зору підвищення рівня життя населення є співвідношення його доходів і витрат, зокрема видатків, на соціальні цілі. Фінансове управління соціальним розвитком [12] має бути цілісною системою дій на засадах сталого розвитку, обумовленою впливом багатьох чинників, для досягнення цілі щодо підвищення якості життя населення. Одним із головних інструментів державного регулювання економічних процесів забезпечення гідного рівня життя населення є державний бюд-

жет, від обсягу та структури видатків якого на соціальні заходи багато в чому залежить досягнення заявлених державою цілей.

Державне регулювання фінансового забезпечення якості життя населення є системою заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, що здійснюються державними установами з метою адаптації існуючої бюджетної системи до соціально-економічних умов, які постійно змінюються. Ефективність державного регулювання фінансового забезпечення рівня та якості життя можна оцінити через параметри впливу державного соціального фінансування на якість життя населення (табл. 1).

Таблиця 1. - Основні параметри оцінки впливу державного соціального фінансування на рівень та якість життя

Параметри оцінки впливу державного соціального фінансування на якість життя		
Чинники	Характеристика	Критерії
Економічний чинник	Державне регулювання фінансового забезпечення якості життя населення	Визначені та затверджені цілі та напрями державного регулювання фінансового забезпечення якості життя населення
Бюджетний чинник	Державне фінансування на соціальні цілі	Ступінь використання бюджетних ресурсів на соціальні цілі
Соціальний чинник	Розміри державних соціальних стандартів і гарантій на поточний час	Коефіцієнт впливу державних соціальних стандартів на забезпечення базового рівня життя населення
Правовий чинник	Законодавча база, яка регулює соціальне фінансове забезпечення	Наявність діючих законів та нормативно-правових актів щодо забезпечення гідного рівня життя населення
Якісний чинник	Суб'єктивне віднесення себе до однієї з категорій населення	Відсоток населення, що відносить себе до «нуждених», «бідних», «середнього класу», «заможних»
Чинник ефективності	Соціально-економічний ефект від бюджетних витрат на соціальні цілі	Коефіцієнт впливу бюджетних витрат на рівень життя населення

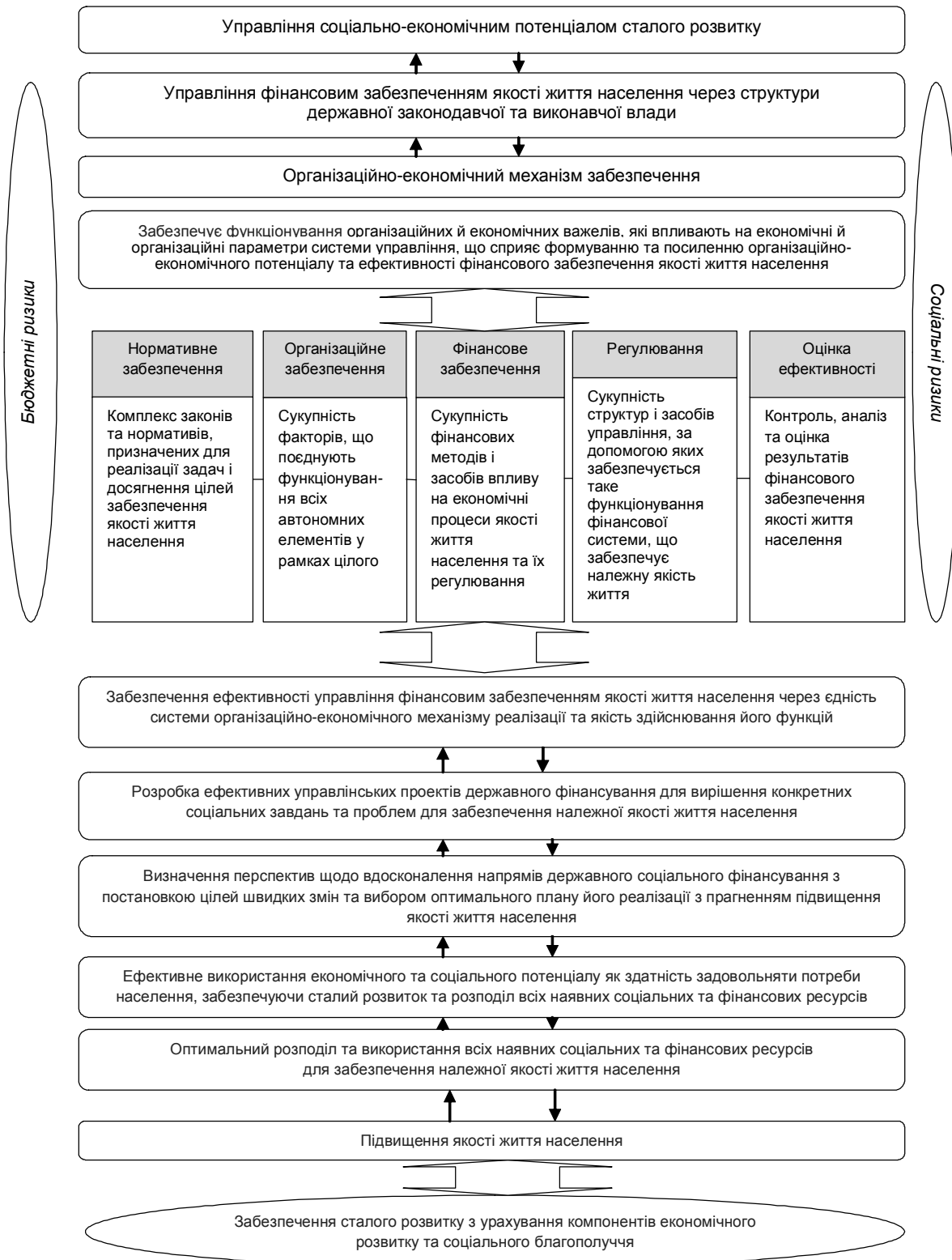
Ефективна конструкція фінансової системи, що забезпечить потреби соціальної політики, адекватної сучасним потребам економіки, має бути орієнтованою на акумулювання та використання внутрішніх ресурсів держави відповідно до пріоритетів національних інтересів і має відбуватися на основі одночасного розвитку всіх її чинників: економічного, бюджетного, соціального, інвестиційного та ін. Проблеми ресурсного забезпечення державного фінансування на соціальні цілі можуть бути вирішені завдяки поліпшенню інституційних, організаційних, економічних та інших умов функціонування фінансової системи. При цьому специфічність умов її функціонування можна представити як загальну модель взаємозв'язків в управлінні фінансового забезпечення якості життя, що впливає на ефективність виконання соціальних функцій держави і, як наслідок, на забезпечення сталого розвитку (рис. 1).

Удосконалення системи управління обумовлює необхідність створення такої системи управління фінансовим забезпеченням якості життя, яка дозволяла б приймати науково обґрунтовані рішення на основі оцінки їх результатів, що дозволить удосконалити механізм управління витратами бюджету України з метою підвищення ефективності використання бюджетних коштів, що виділяються на соціальні цілі. Нормативно-правова й методична база управління витратами бюджету є недосконалою, що не дозволяє забезпечити рішення поставленої задачі.

Одним із головних недоліків системи управління соціальними витратами бюджету є відсутність методологічної основи для вибору пріоритетних цілей при витрачанні бюджетних коштів, визначення критеріїв оцінки результативності системи управління бюджетними витратами та головне - міри задоволеності споживачів цих послуг. Теоретична значущість такої моделі полягає в тому, що вдосконалюються методологічні основи управління соціальними витратами бюджету, які фор-

мують підхід до визначення його змісту та процедур відповідно до завдань як діючої, так і перспективної державної соціально-економічної політики, та виробленими на їх основі критеріями ефективного управління бюджетними витратами - і все це у тісному взаємозв'язку із соціально-економічним потенціалом сталого розвитку.

Підтвердженням є наукові дослідження фахівців [9-11, 13, 14], які зазначають, що рівень життя населення та його добробут на 60-70 % залежать від ефективності управління, а не від наявних природних ресурсів. Причому 2/3 досягнутих результатів залежать від системного підходу до управління, ефективності управління, і тільки 1/3 - від інших чинників. Практична цінність полягає в тому, що розроблені теоретичні положення, запропоновані заходи та виявлення взаємозв'язків в управлінні фінансового забезпечення якості життя можуть бути використані органами державної влади при виборі організаційних заходів, інструментів і процедур управління, що мають головну мету - поліпшення якості життя. Адже згідно з опитуванням у межах наукового дослідження, 46 % опитаних українців вважають поліпшення системи управління в країні вирішальним фактором для підвищення якості життя в цілому [15]. Модель взаємозв'язків в управлінні фінансового забезпечення якості життя відображає взаємодію етапів, що забезпечують функціонування соціального бюджету: фінансове, нормативне, організаційне забезпечення, оцінка ефективності та регулювання цього забезпечення. Вона демонструє зворотні зв'язки споживача бюджетних послуг із тими державними органами, що впливають на якість виконання соціальних бюджетних послуг. Також вона позначає теоретичну можливість зменшення бюджетних ризиків, умовно створює передумови для забезпечення сталого розвитку в соціально-економічній сфері шляхом встановлення рівноважного стану, гармонізації економічних інтересів і соціаль-

Рис. 1. Модель взаємозв'язків в управлінні фінансового забезпечення якості життя, що впливає на ефективність виконання соціальних функцій держави при забезпеченні сталого розвитку.

них зобов'язань держави, що сприяє послідовному внесенню позитивних змін та вдосконаленню державного регулювання бюджетного забезпечення якості життя населення.

Таким чином, упорядкування системи фінансового забезпечення якості життя населення з урахуванням окреслених напрямів дасть змогу вдосконалити дер-

жавне регулювання цим забезпеченням без надмірного додаткового збільшення видатків бюджету. Необхідне вдосконалення системи державного стратегічного управління економікою з урахуванням прямих і зворотних взаємозв'язків між галузями економіки та соціальними секторами, для цього потрібно розробити систему заходів, спрямованих на підвищення відповідаль-

ності органів виконавчої влади, державних корпорацій та організацій, які є замовниками державних програм, проектів, фондів за цільове та ефективне витрачання бюджетних коштів на соціальні цілі.

Для вдосконалення напрямів державного регулювання фінансового забезпечення якості життя населення пропонуються такі рекомендації: контроль за фінансуванням соціальних програм, що направлені на забезпечення високого рівня та якості життя; заміщення бюджетних асигнувань на соціальні цілі ресурсами приватних інвесторів, як корпоративних, так й індивідуальних; перехід на нові організаційні форми та економічні методи управління фінансуванням проектів, направлених на підвищення якості життя; оптимізація управління державними фінансами через підвищення прозорості державних фінансів і розширення аналізу стану держсектора; посилення регуляторних функцій держави щодо реалізації соціальної політики шляхом установлення стандартів надання основних соціальних послуг і забезпечення контролю за їх дотриманням; використання методу середньо- та довгострокового планування бюджету, що дасть змогу чітко визначати цілі та завдання соціальної політики, формувати видатки з урахуванням перспектив підвищення якості життя населення; визначення граничних показників видатків на соціальні цілі в структурі ВВП та закріплення цієї норми в чинному законодавстві, що обумовлено тим, що видатки бюджету на соціальні цілі мають накопичувальний ефект та дають можливість у перспективі покращувати якість життя; узгодження обсягів фінансування цільових програм із підвищення якості життя з наявними бюджетними ресурсами, що сприятиме поліпшенню їх виконання.

Висновки

Таким чином, удосконалення державного регулювання фінансовими ресурсами соціального розвитку обумовлює такі *теоретичні узагальнення* щодо запровадження принципів бюджетування, як оптимізація, демократизація та децентралізація соціального бюджету:

оптимізація бюджету з метою розвитку людини забезпечується в процесі його розробки та затвердження. Процедура підготовки, розгляду й затвердження бюджету встановлюється законом, при цьому важливим є етап його затвердження, "прозорість" якого створює правову основу суспільного вибору та демократизацію бюджетного процесу;

демократизація бюджетного процесу досягається також за допомогою його децентралізації, коли органи влади кожного рівня розробляють, а законодавчі органи затверджують бюджети. На рівні місцевої самоврядності можливе формування бюджету відповідно до прямого суспільного вибору й цілей розвитку людини. При цьому спрощується контроль за цільовим використанням засобів місцевого бюджету;

децентралізація бюджетного процесу теоретично є умовою загального підвищення добробуту за Парето й відповідає цілям соціального розвитку. Згідно з гіпотезою Ч. Тібо [16] (*Ch. M. Tiebout*), бюджетна децентралізація сприяє наближенню до Парето-оптимального стану [17] (*optimality criterion*), коли кожна людина, вибираючи місце проживання, а разом з ним і бюджетну політику регіону, житиме там, де рівень податків відповідає в її розумінні рівню суспільних благ, що надаються.

Фінансова складова соціальної політики, яка включає фінансове забезпечення соціального розвитку, розглядається в міжнародній практиці як неодмінна умо-

ва повноцінного існування та розвитку суспільно-економічної системи. В економічно розвинених країнах соціальні видатки бачать не як непродуктивні витрати, а як інвестиції в нинішню та майбутню соціально-економічну стабільність. Реальні умови розвитку України розкривають високий рівень перерозподілу фінансових ресурсів через бюджет і контроль держави за соціально-економічними процесами. На сьогодні збільшення частки бюджетних видатків на соціальні заходи для України є неприйнятним через те, що соціальні зобов'язання в Україні істотно перевищують її фінансові можливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kindleberger C. P. Manias, Panics and Crashes: A History of Financial Crises / C. P. Kindleberger, R. Z. Aliber. - 6th Edition. - Revised Edition, 2011. - 368 p.
2. Mundell R. Tax Cuts Solve Economic Crisis [Електронний ресурс] / R. Mundell. - Режим доступу : <http://www.politicalnews.com/s/spip.php?article106>.
3. Reinhart Carmen M. This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly / Carmen M. Reinhart, Kenneth S. Rogoff. - Princeton University Press, 2009. - 512 p.
4. Интервью с С. Фишером // О чём думают экономисты. Беседы с нобелевскими лауреатами / [под ред. П. Самуэльсона и У. Барнетта]. - М. : Юнайтед Пресс, 2009. - С. 317-335.
5. Friedman M. Capitalism and Freedom / M. Friedman. - Chicago : The University of Chicago Press, 1962. - 560 p.
6. Василюк О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василюк, К. В. Павлюк. - К. : Центр навч. літ-ри, 2004. - 544 с.
7. Пасічник Ю. В. Бюджетний потенціал економічного зростання в Україні : [монографія] / Ю. В. Пасічник. - Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2005. - 642 с.
8. Пахомов Ю. Мировой финансовый кризис: цивилизационные истоки / Ю. Пахомов, С. Пахомов // Экономист. - 2009. - № 2. - С. 37-42.
9. Ахиезер А. Критические пороги социальных систем / А. Ахиезер, Г. Гольц // Общественные науки и современность. - 1992. - № 1. - С. 45-56.
10. Сороко Э. М. Золотые сечения, процессы самоорганизации и эволюции систем. Введение в общую теорию гармонии систем / Э. М. Сороко. - М. : КомКнига, 2006. - 264 с.
11. Прангишвили И. В. Системный подход и общественные закономерности / И. В. Прангишвили. - М. : СИН-ТЕГ, 2000. - 528 с.
12. Кочемировська О. О. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні : аналіт. доп. / О. О. Кочемировська, О. М. Пищуліна. - К. : НІСД, 2012. - 88 с.
13. Качинський А. Б. Индикатори національної безпеки: визначення та застосування їх граничних значень : [монографія] / А. Б. Качинський. - К. : НІСД, 2013. - 104 с.
14. Владимиров В. А. Управление риском. Риск. Устойчивое развитие. Синергетика / В. А. Владимиров, Ю. Л. Воробьев, Г. Г. Малинецкий. - М. : Наука, 2000. - 431 с.
15. Доповідь "Україна після 2015 року: Майбутнє, до якого ми прагнемо". Інформаційне агентство УНІАН. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.unian.ua/news/575028-ukrajintsi-rozpozvili-pro-yake-maybutne-krajini-voni-mriyut-opituvannya.html>.
16. Tiebout C. Exports and Regional Economic Growth / C. Tiebout // The Journal of Political Economy. - 1956. - Vol. 64. - № 2. - P. 160-164.
17. Кох Р. Закон Парето, или Принцип 80/20 [Електронний ресурс] / Р. Кох. - (Сокращённый перевод статьи с комментарием Скляревского Е. и фрагментом статьи Давыдова А. А. "Убывающие числовые последовательности в социологии: факты, объяснения, прогнозы"). - Режим доступу : mir-znaniye.info/Метод_Парето?.

Гринеvская Светлана,

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник
Института экономики промышленности НАН Украины

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ СОЦИАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

В статье исследованы проблемы управления финансовыми социальными ресурсами региона. Предложена модель взаимосвязей процессов финансового обеспечения достойного уровня жизни населения. Определено, что государственный бюджет является одним из главных инструментов государственного регулирования экономических процессов обеспечения качества жизни населения. Предложены направления совершенствования государственного регулирования финансовых ресурсов социального развития.

Ключевые слова: управление; бюджет; финансовые ресурсы; социальное развитие.

Grinevskaya Svetlana,

PhD, Senior Scientific Worker, Senior Scientific Worker Institute of the Economy
of Industry of the National Academy of Sciences of Ukraine

STATE FINANCIAL RESOURCES OF SOCIAL DEVELOPMENT

Problems of financial social resources management are considered. A model of interconnections of processes of financial provision of people's life sufficient level is proposed. It is identified that state budget is one of the main instruments of state regulation of economic processes of people's living quality provision.

Improving of state regulation by financial resources of social development conditions the following budgeting principals: *optimization* of budget with the aim of human's development is provided in the process of it's formation and confirmation. A procedure of preparing, regarding and accepting budget is set by law. In this context, the most important stage is accepting, publicity and availability of the document form legal basis of social choice and democratization of budget process; *democratization* of budget process is achieved by means of it's decentralization, while power organs of different level work out and legislative organs accept budgets. On the level of local self-governing it is possible to form budget corresponding to direct social choice and aims of human's development. At the same time, it is easier to control target means of local budget; *decentralization* of budget process is theoretically a condition of wellness general increase and it corresponds to the objectives of social development. Budget decentralization makes for achieving optimal condition, when every person, choosing place of residence and territorial budget policy, lives at the place where tax level corresponds to the level of the goods provided. The analysis of real conditions of development of Ukraine discloses high level of financial resources distribution by means of budget and state control over socio-economic processes. Today increase of the part of budget expenses to social measures is unacceptable for Ukraine according to the following reasons: social responsibilities in Ukraine exceed its financial abilities.

Key words: management; budget; financial resources; social development.

REFERENCES

1. Kindleberger C. P. and Aliber R. Z. (2011), *Manias, Panics and Crashes: A History of Financial Crises*. Publisher: 6th Edition, Revised Edition, 368 p. (engl).
2. Mundell R. Tax Cuts Solve Economic Crisis, available at: <http://www.political-news.com/s/spip.php?article106> (engl).
3. Carmen M. Reinhart, Kenneth S. Rogoff (2009), *This Time is Different: Eight Centuries of Financial Folly*, Princeton University Press, 512 p. (engl).
4. Samuelson P. and Barnett U., ed. (2009), *What economists are thinking about. Conversations with Nobel Prize laureates*, United Press, Moscow, pp. 317-335 (rus).
5. Friedman M. (1962), *Capitalism and Freedom*, Chicago, The University of Chicago Press, 560 p. (engl).
6. Vasylyk O. D., Pavliuk K. V. (2004), *Budget system of Ukraine*, Kyiv, 544 p. (ukr).
7. Pasichnyk U. V. (2005), *Budget potential of economic increase in Ukraine*, monograph, Donetsk, 642 p. (ukr).
8. Pakhomov Yu., Pakhomov S. (2009), World financial crisis: civilization, in *Economist*, № 2, pp. 37-42 (rus).
9. Akhyyezer A., Golts G. (1992), Critical boundaries of social systems, in *Obshchestvennyye nauki i sovremennost [Social sciences and dateness]*, № 1, pp. 45-56 (rus).
10. Soroko E. M. (2006), *Gold sections, processes of self-organization and evolutions of systems, Introduction into general theory of system's harmony*, Moscow, 264 p. (rus).
11. Prangishvili Y. V. (2000), *System approach and social regularities*, Moscow, 528 p. (rus).
12. Kochemyrovskaya O. O., Pyshchulina O. M. (2012), *Main directions of optimization of the system of social advocacy in Ukraine: analytical report*, Kyiv, 88 p. (ukr).
13. Kachynskiy A. B. (2013), *Indicators of national safety: identification and using their boundary meanings*, Kyiv, 104 p. (ukr).
14. Vladimirov V. A., Vorobyov Yu. L., Malinetskiy G. G. (2000), *Risk management. Risk. Sustainable development*. Synergy, Moscow, 431 p. (rus).
15. Report "Ukraine after 2015: Future that we are striving for" (2013), Informational agency UNIAN, available at: <http://www.unian.ua/news/575028-ukrajintsi-rozpovili-pro-yake-maybutne-krajini-voni-mriyut-opituvannya.html> (ukr).
16. Tiebout C. (1956), Exports and Regional Economic Growth, in *The Journal of Political Economy*, Vol. 64, № 2, pp. 160-164 (engl).
17. Koch Richard (2015), Law of Pareto or Principal 80/20, available at: mir-znanie.info/method_Pareto (rus).

© Гринеvська Світлана

Надійшла до редакції 24.04.2015